

Andrzej Szałowski

"Religion in vierten Schuljahr : zehn Unterrichtswürfel mit 32 Kopiervorlagen und 8 Dias", Bärbel Veit, Reinhard Veit, Zürich-Köln-Lahr 1978 : [recenzja]

Collectanea Theologica 49/4, 216-217

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

chęcenie, złość, gniew, furia i ma zwykle charakter obronny. Umotywowane gniewem reakcje agresywne są zwykle krótkie, mało sprecyzowane, ale dramatyczne i skierowane przeciw określonemu obiektowi. Autor omawianego hasła uważa, że przejawy poważnej agresywności należy ukarać przez krótkie osłabienie kontaktu z zainteresowanym lub nieokazywanie mu miłości. Potem należy cały problem wspólnie omówić. W pracy wychowawczej można pomóc osobie agresywnej w różny sposób. Można zacząć od ukazywania przykładów, modeli samoopanowania. Dalej można ćwiczyć w samoopanowaniu i wskazywać na szkodliwość agresywnego zachowania. Ważnym jest rozwijanie znajomości z szerszym kręgiem osób i zdolności zwierzenia się innym. Doświadczenie uczy bowiem, że znajomi rzadziej prowokują do agresywności niż obcy.

Drugą, trudniejszą formą agresywności jest tzw. agresywność instrumentalna. Jest ona zachowaniem zdobytym drogą uczenia się, gdy np. dzięki agresywnemu zachowaniu osiągnęło się znaczne sukcesy. Ta agresywność prowadzi do poważnych szkód zarówno u samego podmiotu, jak i otoczenia. W jej usuwaniu można zacząć od rozwoju zaufania we własne siły, a zwłaszcza umożliwienie sukcesów na innej drodze niż agresywne postępowanie. Należy też przedstawić wzory nieagresywnego postępowania oraz uczyć spokojnego rozwiązywania konfliktów. W terapii może być pomocne ukazywanie, że agresywne postępowanie szkodzi nie tylko innym, ale także samemu zainteresowanemu. Trudniej jest w wypadku, gdy zachowanie agresywne stało się nawykiem.

Często najlepszą pomocą jest tu zmiana środowiska. Nie należy też dopuścić, by dzięki zachowaniu agresywnemu mógł ktoś osiągnąć sukcesy. Niekiedy może być skuteczna kara (nie fizyczna), np. krótka izolacja. Najważniejszym jest jednak zawsze ukazanie, że cele, do osiągnięcia których dąży się przez zachowanie agresywne, dadzą się osiągnąć także sposobami akceptowanymi przez społeczeństwo.

Po dokładnym omówieniu hasła o agresji spójrzmy przykładowo na treść hasła o terapii opartej o zabawę. Wydaje się, że wystarczy tu ogólne omówienie. Autor tego hasła podkreśla, że terapia oparta o zabawę jest jednym z rodzajów terapii dziecięcej. Zwraca dalej uwagę na to, że dziecko jest szczególnego rodzaju pacjentem w terapii. Zabawa jest formą wyrażania się u dziecka jak mowa u dorosłych. W poradnictwie należy znać dobrze nie tylko rodzaje zabaw, ale także ich związek z rozwojem fizycznym i psychicznym dziecka. Autor omawia także różne teorie terapii opartej o zabawę oraz znaczenie różnych elementów jak np. wyposażenie sali dla terapeuty, czy rodzaj zabawek. W końcu porusza krótko zagadnienie kształcenia terapeutów.

Omawiany poradnik przeznaczony jest nie tylko dla tych, którzy wprost zajmują się poradnictwem. Może on także okazać się dużą pomocą dla rodziców. Przez swoją zwięzłość, która nie pomija jednak istotnych problemów, staje się formą podręcznej pomocy.

ks. Kazimierz Piwowarski, Monachium

Bärbel VEIT, Reinhard VEIT, *Religion in vierten Schuljahr. Zehn Unterrichtsentwürfe mit 32 Kopiervorlagen und 8 Dias*, Zürich-Köln-Lahr 1978, Benziger Verlag — Verlag Ernst Kaufmann, s. 152 + 32 + 8 diapozytywów.

Do żadnego przedmiotu szkolnego nauczyciel w RFN nie posiada tytułu i tak różnorodnych propozycji i materiałów, jak do nauczania religii. Rynek księgarski zalewają różnego typu podręczniki dla dziecka, komentarze dla nauczyciela z propozycjami przeprowadzenia lekcji, modele. Katecheta nie ma łatwego wyboru. Książka Bärbel i Reinharda Veit zawiera zbiór szkiców do lekcji religii w klasach czwartej szkoły podstawowej i to zarówno dla katolików, jak i ewangelików. Powstała ta propozycja z myślą o nauczycie-

lach, którzy uczą nie tylko religii, ale także innych przedmiotów i niekoniecznie religię mają w centrum swoich zainteresowań, a więc dla pedagogów zajmujących się nauczaniem religii „ubocznie”. Dlatego przedstawione szkice są krótkie i przejrzyste w swej budowie. Przygotowanie lekcji z pomocą tych materiałów nie wymaga od wykwalifikowanego nauczyciela wielkiego wysiłku. Autorzy proponują dziesięć grup tematycznych, z których każda opracowana jest na sześć godzin lekcyjnych. W sumie więc nauczyciel religii znajduje w tej książce na 150 stronach 60 gotowych projektów lekcji. Każda grupa tematyczna poprzedzona jest krótkim (4—5 stron) wprowadzeniem teologiczno-dydaktycznym.

Aby proponowane lekcje mogły być interesujące, autorzy kładą nacisk na środki audiowizualne: filmy krótkometrażowe, diapozytywy, obrazy, opowiadania i pieśni. Ponieważ na terenie RFN znajduje się dobrze zorganizowana sieć diecezjalnych i państwowych wypożyczalni środków dydaktycznych (*AV-Medienzentrale*), jak również nauczyciel każdego fachu posiada do swej dyspozycji biblioteczkę, więc zdobycie proponowanych przez autorów środków audiowizualnych nie przedstawia specjalnego problemu.

Charakterystycznym jest dobór tematów. Autorzy zaczynają od pytania o miejsce człowieka w świecie stworzonym przez Boga. Natychmiast zwracają uwagę na istnienie chorych, kalek. W tym kontekście ukazują osobę Jezusa Chrystusa, pytają o sens uroczystości Bożego Narodzenia, wskazują na moc Paschy przetwarzającej człowieka. Następnie przechodzą do zagadnienia wspólnoty chrześcijańskiej z uwzględnieniem problemu podziału i ekumenizmu. Ostatnie grupy tematyczne powracają znowu do problemu egzystencji ludzkiej jak śmierć, grzeszność człowieka, pokój w świecie.

Autorzy pragną przedstawić nauczycielom religii szkice lekcji, w których szczególne miejsce zajmuje uczeń ze swymi pytaniami, problemami czy żadaniami. Przy bliższej jednak analizie konkretnych jednostek lekcyjnych trudno dostrzec to zorientowanie na uczniów. Materiały zawarte w książce zorientowane są mocno na założony z góry temat, który ujęty jest zwykle wszechstronnie. Autorzy wysilają się również, by każdą godzinę lekcyjną urozmaicić, uczynić ją interesującą i wyzwolić aktywność uczniów. Często jednak można mieć wątpliwość, czy zadania, jakie uczniowie mają wykonać są na miarę uczniów klasy czwartej i czy one są celowe.

Dla polskiego katechety proponowana książka nie przedstawia większej wartości. Bez możliwości korzystania z konkretnych filmów, diapozytywów, obrazów czy pieśni, jednostki lekcyjne ujęte w książce są praktycznie nie do przeprowadzenia. Pozycja jest jednak interesująca dla wykładowców katechetyki jak również dla zespołów redagujących pomoce katechetyczne w naszym kraju.

ks. Andrzej Sptawski SJ, Warszawa-Monachium

Exodus. Religionsunterricht 2. Schuljahr. Lehrerkommentar erarbeitet von T. Eggers, G. Lange, G. Miller, D. Wagner, München-Düsseldorf 1978, Kösel-Verlag — Patmos Verlag, s. 344.

W ciągu ostatnich czterech lat Związek Katechetów Niemieckich (RFN) opublikował serię materiałów do nauki religii w szkole podstawowej (odpowiednik naszych klas I—IV). Zespół autorski związany ściśle z tym związkiem opracował nie tylko podręczniki dla dzieci i komentarze dla nauczyciela, ale również zeszyty dla uczniów z zadaniami do wykonania i zestawy pomocy audiowizualnych. Cała seria nosi wspólny tytuł *Exodus*. Jako ostatni tom serii ukazał się w roku 1978 komentarz dla nauczyciela na klasę drugą.

Ponieważ zarówno podręczniki dla dziecka, jak i pozostałe materiały odbiegają bardzo od tego, co większości adresatów znane jest jako „katechizm” czy „podręcznik” do nauki religii, autorzy w wprowadzeniu do komentarza dla nauczyciela przedstawiają obszernie swoją koncepcję.